

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

218. An Principes, si per aliqua statuta disponant, de his, quæ ad funera,
& exequias pertinent, efficiant contra libertatem Ecclesiasticam, & sint
excommunicati? Ex p. 1. tract. 2. res. 65. aliàs 64.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76442](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76442)

certum est Clericos non teneri ad onera, & tributa pro sublevandis necessitatibus publicis, nisi cum certis conditionibus dispositis à Concilio Lateranensi, quæ habentur in cap. non minus. & cap. adversus de immunit. Eccles. de quibus ego ipse multa disserui in part. 4. tract. 1. resol. 11. Ergo, &c. Confirmantur supradicta ex eo quod Paulus Layman in Theol. Moral. lib. 3. tract. 3. part. 1. c. 5. n. 7. & alij loquentes de mutatione monetarum ob publicam necessitatem, supponunt non solum talem mutationem esse gabellam, sed addunt non habere requisita iusti tributii, & continere in se multa inconuenientia: Ergo ex supradictis apparet parum conferre argumentum de augmento pretij monetæ ad augmentum pretij papyri signati, imò nostram sententiam potius confirmare videtur.

Quæ hic est infra Resol. 248. & in Resol. 337. in princ.

9. Et tandem probatur tertio, nostra sententia quod est valde notandum, quia Pragmatica, de qua loquimur, non videtur lata propter bonum publicum ad cuiusdam falsitates instrumentorum, vt ab aduersariis supponitur: ergo Clerici non tenentur illam obseruare. Probo antecedens: nam non obstante supradicta Pragmatica hodie instrumenta possunt falsificari, vt antea: nam soluto pretio chartæ bullatæ, sigillum illud Regium non efficit, vt aliquis, si velit, non possit illa charta signata aliquid instrumentum, Notarij, vel aliquid mandatum iudicis cum falsa subscriptione efficiere: & certum est, quod non relinquat hoc facere, quia tenetur soluere pretium chartæ signatæ: ergo manifestè apparet, quod hæc charta signata deseruit tantum ad exigendum eius pretium pro soluendis necessitatibus Regis, non autem ad conseruandam legalitatem scripturarum, & ad falsitates euitandas: nam Respublica hodie manet subiecta etiam fraudibus, vt prius ante chartam signatam subiecta erat. Vnde ex his patet reuera gabellam esse, & idè ad illam soluendam Clericos non teneri.

10. Restat modò respondere ad argumenta contraria: ex quorum solutione magis firmabitur nostra opinio. Respondeo igitur ad primum argumentum, tunc leges, & statuta propter bonum publicum ligare Clericos: quando neque directè, neque indirectè Ecclesiasticam immunitatem lædunt, vt docet Sallas de legib. disp. 14. sect. 8. n. 92. & 93. Baldellus lib. 5. disp. 33. num. 14. Bonacina in Bullam Cænes, disp. 1. quest. 16. sect. 2. punct. 2. num. 12. Aponte in Responsione super censuras Pauli V. fol. 15. Collegium Bononiense in Respons. pro libertate Ecclesiastica, num. 2. Molina de iust. tom. 1. tract. 2. disp. 31. num. 15. Squillante de Privileg. Cleric. cap. 7. dub. 3. num. 94. & alij: sed in nostro casu dictam Pragmaticam lædere immunitatem Ecclesiasticam supra satis iam probatum est. Ergo, &c.

11. Ad secundum argumentum patet responsio ex dictis: nam taxatio chartæ signatæ, de qua loquimur, est ita in ratione pretij excessiua, vt limites iustitiæ omnino excedat: & idè potius onus gabellæ dicendum, quàm pretium rei. Nec valet dicere cum Petro Nauarra lib. 3. c. 1. n. 331. & Antonio Fabro de variis numm. debet. solut. c. 1. n. 62. quod sicut impressio signi publici valorem monetæ intrinsecum auget: ita & in nostro casu sigillum Regium auget pretium Papyri signati: nam respondeo cum Layman lib. 3. tract. 3. part. 1. c. 5. n. 4. Ioanne Kitzolio tract. de iure monet. clas. 5. quest. 1. num. 37. & alijs penes ipsum, publicum signum in moneta augete eius valorem tantum in modico, sed in casu nostro sigillum Regium valorem chartæ signatæ vnus grani auget vsque ad Tarenos sex: ergo tale augmentum iniustum esse necessariò dicendum erit. Et si dicas iustificari, quia sumitur propter publicas necessitates subleuan-

das. Respondeo, idè nomen tributii, seu oneris, vel exactiõis subterfugere non posse, ergo, illud soluere Clerici non tenentur.

12. Ad tertium argumentum, quod rex potest aliquando vel ipse facere, vel alijs concedere monopolium circa aliquas merces. Respondeo primò aliquos hæc monopolia absoludè tanquam illicita damnare. Ita Caietanus in 2. 2. quest. 77. art. 1. Sotus de iust. lib. 6. quest. 3. artic. 2. Syluester verb. emptio, 9. 28. Conradus de contractib. disp. 51. propè finem. Rebelius part. 2. lib. 9. quest. 7. num. 5. Layman lib. 3. tract. 4. cap. 17. §. 7. num. 42. & alij. Respondeo secundò. Monopolia magis probabiliter aliquos concedere, si iustum pretium vendendis mercibus imponatur, vt tenent Ioannes Wigers de iust. in 2. 2. tract. 5. cap. 4. dub. 11. num. 63. Bonacina de contractibus, disp. 3. quest. 2. punct. 5. n. 9. & alij: sed hoc tamen non admittunt in mercibus vsu frequentibus, vt est in casu nostro: & maximè ego addo, quando ex illis onus imponeretur Clericis cum violatione Ecclesiasticæ immunitatis, vt accidit ex charta signata. Ergo, &c. Adde quod non bene afferitur ab Aduersarijs exemplum chartarum pictarum, piperis, &c. quia has merces nemo cogitur emere, vt obseruat Lessius lib. 2. cap. 21. dub. 1. n. 149. Reginaldus in pract. tom. 2. lib. 25. cap. 22. num. 327. & alij: & idè nemo grauitur ex earum pretio, nisi qui sponte vult: quod quidem non accidit in casu papyri signati, cuius emptio, omnibus tam necessaria est. Ergo, &c.

13. Ad quartum argumentum. Quod in aliquibus locis Clerici solunt ius tractæ, quando extrahunt à portu aliquas merces. Respondeo talem consuetudinem improbandam esse, sicut illam improbat Ciartinius in controuersis forensib. cap. 31. n. 15. & 16. nominatim refellens Carolum de Grassis, quia Clerici non tenentur, vt dictum est supra, soluere gabellas. Et licet portus sint de Regalibus, tamen id quod imponitur ratione extractionis alicuius mercis à portu gabellam esse, supra etiam probatum est: & idè illam Clerici soluere non tenentur, vt præter Ciartinium docet etiam Soula in Bullam Cænes, cap. 19. disp. 92. conclus. 1. num. 4. & Laurentius Orofius in sù Pina de Rosas lib. 4. cap. 2. fol. mibi 380. & alij. Ergo, &c.

14. Nota tamen quòd post hæc scripta peruenerunt ad manus meas erudita Commentaria Sapientissimi Patris Magistri Araujo ex inclita Religione Dominicana Doctoris Hispani, & Sacræ Theologiæ Professoris in celebri Academia Salmanticensi, qui in 1. 2. D. Thomas, quest. 97. disp. 3. sect. 5. latè, & solidè, vt solet, probat nostram sententiam firmans ex multis alijs rationibus Pragmaticam vulgò dictam, *Papel sellado*, esse contra immunitatem Ecclesiasticam, ad illum, & non pigebit.

RESOL. CCXVIII.

An Principes, si per aliqua Statuta disponant de his, quæ ad funera, & exequias pertinent, efficiant contra libertatem Ecclesiasticam, & sint excommunicati? Ex part. 1. tract. 2. Res. 65, aliàs 64.

§. 1. **H**ic casus agitur, & discussus fuit tempore Excellentiss. Præregis D. Francisci de Castro, & tunc respondi cum Felino in cap. Eccles. S. Mariae de constit. n. 112. & alios, distinguendo. Vel in simili statuto Princeps disponit de his, quæ spectant ad Clerum, vel cultum diuinum, aut ad animarum salutem, puta de numero Missarum, de candelis, de elemosyna Clericorū & de eorū numero, vel Religiosorū, qui

Sup. hoc cū eisdem auctoribus hic citatis supra in Res. 214. §. Et respondeo, & in alijs eius not.

Sup. hoc in tom. 6. tit. 2. Resol. 3. n. 2.

De Immunit. Eccles. Resol. CCXIX. &c. 211

qui debent comitari funus, & similibus. Et in hoc casu statutum esset contra libertatem Ecclesiasticam. Sed si Princeps in statuto prohiberet abusus circa pompam funeris, vt de vestibus lugubribus, de pannis nigri coloris, ne cubacula parentur pannis nigris, & de aliis externis solemnitatibus, quæ nullam habent relationem ad cultum diuinum, & ex quibus nihil utilitatis minuitur Ecclesiis, aut Clericis, neque aliquid detrimenti patitur cultus diuinus, vel Ecclesiæ; tunc eiusmodi statutum esset validum, nec aliquid contra immunitatem Ecclesiasticam contineret. Et ita ex neotericis docet Alterius *de cens. tom. 1. disp. 16. lib. 5. c. 6. fol. 704. col. 2.* Reginaldus *in praxi, tom. 1. lib. 9. cap. 23. num. 360.* Duard. *in Bul. Cen. lib. 2. can. 15. q. 19. n. 7.* Megala *in 3. p. lib. 3. c. 10. q. 3. n. 54.* Carol. de Grassis *de effect. cler. eff. 2. n. 467.* Marth. *de iurisd. p. 4. cent. 1. cas. 54.* Naldus *in summ. verb. Statutum. n. 2. & alij.*

2. Ex his apparet, non esse admittendam sententiam Caietani *in summ. verb. excomm. c. 32.* Nauarr. *in man. c. 27. n. 10.* Grassij *in decis. p. 1. lib. 4. c. 18. n. 135.* Soula *in Bull. Cen. cap. 16. dist. 9. concl. 2. n. 3.* Layman *in Theol. mor. lib. 4. tract. 9. c. 9. n. 3.* asserentium, posse Principes in suis statutis, Clericos moderari sumptus cere, & candelarum: nam, si intelligunt de cera, & candelis, quæ in Ecclesiis, & apud funus comitantibus remanent, hoc statutum esset inualidum: quia ex illo impediretur elemosyna, & minueretur aliqua utilitas Ecclesiæ, & Clericis, seu Religioni. Et ita docent Doctores citati, quibus adde doctissimum Tabienam *verb. excomm. c. 20. n. 5. fol. mibi 672.* qui notat, tale statutum esse contra libertatem Ecclesiasticam: nam indirectè prohibet liberam facultatem dandi elemosynam Clericis, & Ecclesiis.

3. Vnde non bene dixerunt Soula, & Grassius, *ubi supra*, quòd numerus candelarum ordinetur ad pompam, & temporalem honorem defuncti: nam vt bene notat Tabiena, dictæ candelæ, quæ remanent apud Ecclesiam, & Clericos, non solum deseruiunt ad honorem defuncti, sed etiam ad elemosynam Ecclesiæ, & Clericorum, seu Religiosorum.

4. Idem, quod diximus de cereis, & candelis, dicendum est de culcitris, quæ apponuntur super corpus defuncti: quidquid in contrarium asserant Duardus, & Martham: nam de illis nihil potest statueri Princeps laicus, cum remaneant apud Ecclesiam, & ex illis postea aliquando, efficiuntur paramenta pro ornamento altarium, vel vestes sacerdotales, vel saltem remanent pro eius ornamento, nam, vt hic, & in ciuitate Neapolitana vidimus, in diebus festiuis Ecclesiæ integræ de illis ornantur, & sic non dubito, dictas culcitræ non solum deservire pro honore temporali defunctorum; sed etiam pro elemosyna Ecclesiarum, ubi defunctus sepelitur. Et ita Syluester *verb. imm. 5. n. 10. vers. Stat. q. 2. ver. 8.* ait prædicta statuta esse licita laicis, quatenus disponunt in his, quæ non applicantur Ecclesiis: sed dictæ culcitre, & de quibus loquimur, Ecclesiis applicantur: ergo &c. Ita etiam Paludan, *in 4. dist. 18. q. 3. ar. 3.* ubi sic asserit: [Videtur esse contra Ecclesiasticam libertatem, statuendo, quòd super mortuum non sit, nisi talis pannus, vel tot cere, & huiusmodi: quia libera Ecclesiæ etiam libetas oblationes habere debent.] An verò, quòd dictum est de culcitris, dicendum sit de extructione sepulture, negant Duardus, & Martham: sed affirmat D. Carol. de Grassis *de effect. cler. eff. 2. n. 493.* vnde tempore, vt dixi, Excellent. Comitris de Lemos, Proregis meritissimi huius Regni, nihil circa hoc innouatum est. Scio, Filliuc. *tom. 1. tr. 16. c. 10. n. 273.* vocare opinionem Caietani probabilem, licet ipse nostram sententiam teneat: tamen in praxi talem opinionem admittendam esse minime existimo. Sed ad alia deueniamus.

RESOL. CCXIX.

An lex seu statutum, quod aliquis adiens hereditatem non confecto inventario, teneatur ultra vires hereditatis, comprehendat Clericos?

Et an idem, quod de Clericis dictum est in supradicto casu, dicendum sit de Ecclesia, vel Monasteriis?
Ex part. 1. tract. 2. Ref. 71. alias 70.

§. 1. **A**ffirmatiuè respondent aliqui; etiam si Clericus fuisset institutus hæres amore Dei. Ita Morla *in empor. iur. tit. 1. q. 16. num. 11.* & alij, quos citat, & sequitur Carolus de Grassis *de effect. cler. eff. 2. num. 252.*

2. Sed ego contrariam sententiam amplectendam esse puto, quam docet noster P. Duardus *in Bull. Cen. lib. 2. can. 15. q. 17. num. 8.* ubi sic ait: [Ecclesiastici hæreses instituti, non conscientibus inventarium, non tenentur ultra vires hereditatis in solidum omnibus creditoribus hereditariis iuxta text. in l. si re bonis, & l. fin. 15. cum igitur. C. de iur. delib. & citat Ioan. Andream. Idem etiam ex neotericis docet Martham *de iurisd. p. 4. cent. 1. cas. 75. num. 5.* qui num. 12. optimam rationem adducit pro hac sententia; nempe talem legem non comprehendere Clericos ex defectu iurisdictionis. Ad illum, & non pigebit: Norandum est tamen, quòd etiam stando in prima opinione, illa non procederet, cum Ecclesia, vel Monasterium instituitur hæres; nam licet non confecerint inventarium, non propterea tenentur ultra vires hereditatis. Ita de Grassis *ubi supra. n. 253.* & Morla *n. 12. in fin.* Abbas, & Felinus *in c. Eccles. S. Mariae, de constit. hic num. 66.* ille num. 13. cum aliis.

RESOL. CCXX.

An statutum, vt quis, quòd nondum habet ius in re bonorum, quæ possessurus est, Dominus sit, si non ingrediatur Religionem, sin vero amittat, an inquam, tale statutum sit illicitum, & contra Immunitatem Ecclesiasticam?

Et an si legentur ducenta si nubat, & centum si Religionem ingrediatur, debeantur ducenta Religionem ingredienti? Ex p. 1. tr. 2. Ref. 125. alias 124.

§. 1. **N**egatiuè respondet Bartolus *in leg. final. C. de Sup. hoc in pacto, n. 6.* Sed contrariam sententiam merito docet Dec. *in c. in presentia de probat. n. 52.* & nouissimè Basilius Pontius *de matrim. lib. 3. c. 8. n. 25.* ubi sic asserit: [Statutum, quo decerneretur, vt is, qui nondum habet ius in re bonorum, quæ possessurus est, dominus sit, si in sæculari conuictu permaneat: eorundem autem non liberum dominium nanciscatur si religionem ingrediatur; nequaquam licitum est: libertati enim Ecclesiasticæ aduersari videtur: ac proinde tenentur eius Authores excommunicatione, quæ est in Bulla Cœnæ.] Ita Pontius.

2. Ex quibus inferendum est, non esse admittendas illas condiciones, quas aliqui in eorum testamentis apponunt, videlicet, *Do, lego, si Relig. nō ingred. sed in saculo perm.* Quidquid in contrarium asserat Sanchez *de matr. tom. 1. lib. 1. disp. 34. n. 11.* quem merito Pötius *ubi supra. n. 20.* solidè, vt semper solet, impugnat. Et ego etiam puto contra eundè Sanchez *n. 12.* Molinam *tom. 1. tract. 2. disp. 207. n. 13.* & alios, si legentur ducenta si nubat; centum verò si Religionem ingrediatur, debeti ducenta religionem ingredienti. Ita Lessius *lib. 2. c. 18. dub. 15.* Comitulus *in Resp. mor. lib. 9. 7.* & alij. Sed de hac quæstione nos fufius alibi.

Sup. hoc in tom. 6. tr. 8. Ref. 44.

* Alibi in Ref. quæ hic sunt in tom. 6. tr. 8. Ref. 41. §. Sexto. & in Ref. 44. §. vit.